

HALK SAĞLIĞI KONU BAŞLIKLIL DOKTORA VE TIPTA UZMANLIK ALAN TEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Emin KURT¹

¹ Phd, Dicle University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Health Management,
Diyarbakır, Turkey

Geliş Tarihi/Received
12.10.2020

Kabul Tarihi/Accepted
30.04.2021

Yayın Tarihi/Published
30.04.2021

Correspondence: Mehmet Emin KURT, E-mail: mekurt1@hotmail.com

Cite this article as:

KURT, M.E. (2020). ASSESSMENT OF DOCTORAL AND SPECIALTY IN MEDICINE FIELD THESIS
SUBJECTED TO PUBLIC HEALT. IAAOJ Health Sciences,7(1), 30-48

ÖZET

Halk Sağlığı bilimi bireylerin sağlıklarını öncelikle koruyucu ilke ile ülke sağlık örgütlenmelerinin tüm yapılarını organize ederek yerine getirir. Amaç bireylerin kendi sağlıklarını üst düzeylerde tutabilmeleri ve devamlılıklarının sağlanabilmesi için sağlıklı yaşamın “alışkanlık hali” şeklinde kişide yer edindirilmesidir. Halk Sağlığı Uzmanlığı, toplumdan istenen sağlıklı yaşam halinin devamı için halk sağlığına ilişkin ana ve alt konularını içeren pek çok çalışma üretmişlerdir ve bununla beraber sağlıkla ilgili tüm diğer alt ve üst eğitim (tıp, diş hekimliği, hemşirelik vb.) disiplinlerinde de “Halk Sağlığı” konu başlığını kapsayan çalışmalar üretilmektedir. Tüm doktora ve tıpta uzmanlık alan tezlerinin büyük çoğunluğu kadın bilim insanları tarafından üretildiği ve ayrıca üretilen tezlerin büyük bir çoğunluğunun tıpta uzmanlık alan tezleri olduğu tespit edilmiştir. İş sağlığı ve güvenliği, ergonomi, kadın sağlığı, aile planlaması vb. sıralamada halk sağlığı başlıklı tezler üretilirken, üretilen tezlerin üniversiteler bazında İstanbul, Hacettepe, Marmara ve Dokuz Eylül Üniversiteleri şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Bunun yanında yukarıda da belirtildiği üzere halk sağlığının çalışma alanları içerisinde bulunan iş sağlığı ve güvenliği, finansal incelemeler, memnuniyet vb. pek çok konu da kendi içerisinde sağlık yönetimi konuları olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak Halk Sağlığı konu başlıklı tez taramalarından elde edilenlere göre mevcut bilinen halk sağlığı yaklaşımlarından olan sağlığı geliştirme ve sağlık eğitimi, yaşam kalitesi, kadın sağlığı-üreme sağlığı-aile planlaması, ergonomi-iş sağlığı ve güvenliği, kazalar ve güvenli toplumlar, Epidemiyoloji, Biyoistatistik vb. konularının çalışıldığı tespit edilmiştir. Geri kalan pek çok konularda halk sağlığı uzmanlarının çalışmaları üretilmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk Sağlığı, Doktora Tezi, Tıpta Uzmanlık Alan Tezi

ASSESSMENT OF DOCTORAL AND SPECIALTY IN MEDICINE FIELD THESIS SUBJECTED TO PUBLIC HEALTH

ABSTRACT

Public health science primarily organizes and fulfills all the structures of the country's health organizations with the principle of protecting the health of individuals. The aim is to have a healthy lifestyle in the form of “habit” for individuals to keep their health at a high level and to ensure their continuity. Public health expertise has produced many health studies on the main and sub-topics related to public health to maintain the desired healthy lifestyle, in addition to this, studies covering the subject of “public health” are produced in all other lower and upper education (medicine, dentistry, nursing etc.) disciplines. It has been determined that the majority of theses that are specialized in doctorate and medicine are produced by female scientists, and also the majority of the theses produced are thesis related to public health in medicine. Occupational health and safety, ergonomics, women's health, family planning etc. thesis related to public health are produced, and it is determined that theses produced are listed as Istanbul, Hacettepe, Marmara and Dokuz Eylül University on the basis of universities. In addition, as stated above, occupational health and safety, financial reviews, satisfaction, etc., are among the working areas of public health of many issues have also been identified as health management issues. As a result, according to the data obtained from thesis scans on public health, Health Development and Health Education, Quality of Life, Women's Health-Reproductive Health-Family Planning, Ergonomics-Occupational Health and Safety, Accidents and Safe Communities, Epidemiology, Biostatistics etc. it has been determined that the subjects are studied. Public health professionals are expected to produce work on many remaining issues.

Keywords: Public Health, PhD Theses, Specialist Thesis in Medicine

GİRİŞ

Günümüzde bütün ülkelerin sağlık politikalarının ana hedefleri; vatandaşlarına yeterli ve doyurucu sağlık hizmetinin nasıl verileceği, hizmet sunumunu yapacak sağlık insan iş gücünün nasıl yetiştirileceği ve nasıl bir örgütlenme yoluna gidileceğidir. Sağlık politikalarının oluşumuna karar verilir iken 2 tespite dikkat etmek gerekir. Bunlardan birincisi hizmetin sunulduğu kesimin halk olduğu; hizmetin başarısı için halkın tanınması gerektiği ikincisi ise hizmetin sunulmuş-veriliş biçiminin nasıl olacağı; halkın beklentilerine yönelik hizmetin ne kadar ve ne yönde sunulacağıdır (1).

Halk Sağlığı görüşü geçmişten günümüze dek en geniş tanımlamalara ve içeriğe sahiptir. İçeriğin ana başlıkları ise 1978 yılı Alma-Ata bildirgesinde tartışılmıştır (2). Bunlar başlıklar ve içerikleri halinde şu şekilde kavramsallaştırılmıştır:

- 1- Sağlığın her vatandaşa eşit sunulması gerektiği,
- 2- Sağlığın doğuştan kazanılmış bir hak olduğu konusunda toplumsal eşitliği içerdiği,
- 3- İnsanın fiziki, biyolojik, kimyasal çevresi ile birlikte çevreyle bütünlük içinde olduğu,
- 4- İnsanlar hasta iken değil sağlıklı iken sağlık hizmeti almaya devam etmeli ilkesi ile yaşamın bir bütün olduğu,

- 5- Hastalığın altında sadece fiziksel ve biyolojik etkenler olmayıp kültürel ve toplumsal nedenlerin olduğu ilkesi ile toplumsal etmenlerin önemi vurgulanmış,
- 6- Sağlık hizmetinin sadece sağlık sektörü tarafından sunulamayacak kadar geniş olduğu ve farklı sektörleri ilgilendirdiği ilkesi ile hizmetin boyutu vurgulanmış,
- 7- Hastalıkların oluşma ve ilerlemesini önlemek onları tedavi etmekten daha kolay ve daha ucuzdur ilkesi ile korumaya öncelik verilmiş,
- 8- Kaynakların sınırlı olduğu yerlerde herkese hizmet verilmemesi yerine yüksek riskli (gebe, bebek, yaşlı vs.) gruplara hizmetin verilmesi gerektiği risk gruplarına öncelik verildiği,
- 9- Toplumda en fazla hastalığa neden olan-en çok sakat bırakan önemli hastalıklara öncelik verilmesi gerektiği,
- 10- Korumak-tedavi etmek-sağlığı geliştirme uygulamaları kesin sınırlarla birbirinden ayrılamaz olduğu için entegre hizmetin sunulması gerektiği,
- 11- Sağlık hizmeti değişik alanlarda eğitim görmüş kişilerden oluşmuş ekip tarafından hizmet verilen ekip hizmeti olarak verilmesi gerektiği,
- 12- Ekonomik kalkınma ile sağlıklı toplumlar arasında paralel bir ilişki vardır sağlık-kalkınma ilişkisine önem verilmesi gerektiği,
- 13- Herkes kendi sağlık değerini bilmeli öz sorumluluk almalı,
- 14- Halk sunulan sağlık hizmetini kabullenebiliyor ise politikanın başarısı halkın katılımını gerektirir,
- 15- Ulusların sağlık sorunları farklı olmasına karşın sağlık tüm uluslar için aynı evrenselliği sahiptir ilkesi söz konusudur,
- 16- Sağlık planlanmasında esas hedef o ülkenin koşullarına uygun türden hizmetler sunulmasıdır.

Başka ifadelerle Halk Sağlığı, günümüz dünyasında ülkelerin kendi sağlık politikalarını oluştururken, kendi vatandaşları için tasarımlarını zorunlu kılan koruyucu sağlık hizmetlerinin adıdır. Farklı bilim alanlarından Halk Sağlığı başlığına yönelik çeşitli türlerde çalışmalar yayınlanabilmektedir. Öyle ki bu durum, farklı branşların yaptıkları pek çok çalışmanın halk sağlığına ve halk sağlığı bilimine hizmet ettiğini ortaya koymaktadır. Halk Sağlığı başlıca konuları; kadın sağlığı, bebek-çocuk-adölesan sağlığı, okul sağlığı, geriatri, sağlık yönetimi, evde sağlık, halk sağlığı eğitimi, epidemiyoloji, zararlı madde çalışmaları, çevre sağlığı, iş sağlığı, toplum beslenmesi, bağışıklama, bulaşıcı hastalıklar vb. ana konu başlıklarını kapsamaktadır. Dolayısı ile sağlık (Tıp, Diş, Hemşirelik vb.) ve sağlık dışı (Ziraat,

Veterinerlik, Mühendislik vb.) pek çok alanda üretilen akademik yayınlar içerik olarak Halk Sağlığı konularını kapsayabilmektedir. Örneğin Diş Hekimliği Fakültesinde üretilen bir doktora tezi başlığı “Toplumda ki Diş Çürüklerinin Epidemiyolojisi” olarak içerirken bu durum kendi içinde halk sağlığı ana konu başlıklarından Epidemiyoloji konularını içerebilmektedir. Ya da Mühendislik Fakültesinde üretilen bir doktora tezi başlık “Çalışanlar İçin Ergonomik İş Ortamının Sağlanması İleri Mühendislik Uygulamaları” olarak içerirken bu başlığın da kendi içinde Halk Sağlığı ana konu başlıklarından İş Sağlığı ve Güvenliği konularını da içerebilmektedir.

Sonuç itibari ile Halk Sağlığı kavramı diğer tüm farklı bilim dallarından üretilen çalışmalarda da kendisine yer bulmaktadır.

“Halk Sağlığı” Konu Başlıkları

Konu Başlığı demek; doktora tez sahiplerine enstitüleri tarafından kendilerine verilen YÖK’ ün Tez Veri Giriş Formuna istenen bilgiler girilirken “Konu Başlıkları” satırına girdikleri ve daha çok, sonraki bilim insanlarının YÖK TEZ’ de arama yaparken ilgili tezlere daha rahat ulaşmalarını sağlayabilen bir veri girişidir. YÖK’ ün tez arama motorunda 179 konu başlığı mevcut iken bunlardan bazıları: Adli Tıp, Ağaç İşleri, Aile Hekimliği, Aktüerya Bilimleri, Allerji ve İmmünoloji, Halk Sağlığı, Sağlık Kurumları Yönetimi vb.’ ler i dir. Arama butonuna bu maddelerden herhangi birinin ilk harfini yazınca farklı türden konu başlıklarını da görmek mümkündür (3).

METARYEL VE METOD

Araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Tezlerin taranması 08.12.2019 tarihinde yapılmış olup son 20 yıllık (01.01.1998-8.12.2019) veriler incelenmiştir. 09.12.2019-30.12.2019 tarihleri arasında da tezlerin sisteme yüklendiği tespit edilmiş olup çalışmaya dahil edilmemiştir. Veriler SPSS ortamına aktarılarak frekans tabloları ve yüzdeleri çıkarılmıştır. Çalışmamız herhangi bir hayvan veya insan verisi veya dokusunun kullanılmasını içermemektedir. Çalışmada gerçekleştirilen tüm prosedürler, 1964 Helsinki deklarasyonu ve daha sonraki değişiklikleri veya karşılaştırılabilir etik standartlarına uygun olmuştur.

Tüm Doktora ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin taranmasında; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının internet ortamında ki Tez Merkezin den yapılmıştır (4). Tarama sonucunda (Erişim Tarihi: 08.12.2019) tüm ülkenin sağlıkla ilgili ya da sağlık dışı fakültelerinden çıkan

“Konu Başlığı: Halk Sağlığı” olan son 20 (01.01.1998-8.12.2019) yılda üretilen Doktora ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin dağılımı tespit edilmiştir.

Tüm doktora ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin konu başlıkları incelenerek hangi tezin hangi halk sağlığı alt konu başlığını içerdiği tespit edilmiştir. Özellikle doktora tez başlıkları aynı anda iki alt konu başlığını da ihtiva edebilmektedir. Ayrıca hem konu alt başlıkları kelime olarak taranmış hem de tez in mevcut başlığının kapsamı hangi konu alt başlığını ihtiva ettiği incelenmiştir. Yani hem “geriatri” başlığı taranmış hem de “65 yaş üstü” veya “yaşlı” ifadeleri başlıklar halinde taranmış. Yani geriatriye ilişkin ve diğer tüm konu başlıklarına ilişkin tüm kapsayıcı kelimeler taranmıştır.

Halk sağlığına ilişkin gerekli olan ana başlıklar Hacettepe Üniversitesi Yayınlarından 2012 yılında çıkan 3 ciltlik Halk Sağlığı Temel bilgiler kitabı esas alınarak şu şekilde sıralanmıştır (5);

1- Antropoloji,	15- Toplum Beslenmesi,
2- Demografi,	16- Bulaşıcı Hastalıklar,
3- Epidemiyoloji,	17- Bağışıklama,
4- Biyoistatistik,	18- Sağlık Yönetimi,
5- Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması,	19- Geriatri,
6- Çocuk Sağlığı,	20- Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı,
7- Okul Sağlığı,	21- Sağlık Ekonomisi,
8- Adölesan Sağlığı,	22- Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi,
9- Çevre Sağlığı,	23- Tıp Ahlakı ve Halk Sağlığı Etiği,
10- Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği,	24- İnsan-Kadın ve Çocuk Hakları,
11- Afetler ve Afet Tıbbı,	25- Toplum Ruh Sağlığı,
12- Turist Sağlığı ve Hekimliği,	26- Ağız ve Diş Sağlığı,
13- Kazalar ve Güvenli Toplumlar,	27- Evde Bakım,
14- Uluslararası Sağlık,	28- Yaşam Kalitesi,
	29- Basın ve Halk Sağlığı

Ancak son yıllarda üretilen tez konuları itibari ile bu ana başlık sınıflandırmaları da kendi içinde yetersiz kalmıştır. Bu duruma ilişkin üretilen tez konularından örneğin; Halk Sağlığı konu başlıklı üretilen bir takım “teknolojik çalışmalar” (cep telefonu, bilgisayar vb. kullanılması ile sağlıklı yaşam arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar) gelmektedir. Yani Halk Sağlığı ana konu başlıklarına “Halk Sağlığı ve Teknoloji” ana başlığı da eklenebilir.

Kısacası Halk Sağlığı konu başlığı tarama yapıldığında tüm üniversitelerin farklı fakültelerinde ki sağlık ve sağlık dışı tüm doktora ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri listelenmiş olacaktır. Ayrıca belirtilmesi gereken başka bir durum ise Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri sadece tıp fakültelerinin Halk Sağlığı ABD’ ların da değil diğer tıp kliniklerinden üretilen tezleri de kapsamaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Halk Sağlığı konu başlığının örneğin; onkoloji kliniğinden üretilen Tıpta Uzmanlık Alan Tezi içinde girilmesi mümkündür.

Bu tarama sayesinde amacımız gelecekte ki bilim insanlarına Halk Sağlığı alanına yönelik hangi konuların daha çok çalışıldığının gösterilmesinin yanında hangi Halk Sağlığı konularında daha çok çalışılması gerektiğinin tespitini içermektedir.

Çalışmamızın sınırlılığı, literatür taramalarında konu ile alakalı çalışmaların bulunmamış olması nedeni ile tartışma kısmında yeterli kıyaslamaları sağlayamamıştır. Ancak çalışmanın çerçevesi bakımından elde edilen tespitler izah edilmeye çalışılacaktır.

BULGULAR

YÖK Tez’ de “Konu Başlığı: Halk Sağlığı” olarak tarandığı sağlık (Tıp, Diş, Hemşirelik vb.) ve sağlık dışı (Ziraat, Veterinerlik, Mühendislik vb.) pek çok alanda üretilen doktora ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin dağılımı incelenerek alana yönelik çalışılan Halk Sağlığı alt konuları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Doktora Tezleri

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının internet ortamında ki Tez Merkezin den yapılan tarama (08.12.2019) sonucunda tüm ülke sağlık (Tıp, Diş, Hemşirelik vb.) ve sağlık dışı (Ziraat, Veterinerlik, Mühendislik vb.) fakültelerinden son 20 (01.01.1998-8.12.2019) yılda üretilen Halk Sağlığı konu başlıklı doktora tezleri sayısı 493 olarak tespit edilmiştir. Üretilen doktora tezlerinin 278’i 2019-2009 yılları arası iken tezlerin 207 (%74,5)’sini kadınlar üretirken, 71 (%25,5)’ini erkekler üretmiştir. Geriye kalan 2008-1998 arası 10 yıllık sürede ise 215 doktora

tezinin 129 (%60)'unu kadınlar, 86 (%40)'sını erkekler üretmiştir. Yani toplam tez üretiminin %68,2'sini kadınlar üretirken erkekler %31,8'ini üretmişlerdir.

Tablo 1. Halk Sağlığı Konu Başlıklı Doktora Tezlerinin Alt Başlıklara Göre İncelenmesi

	2019-2009	2008-1998	TOPLAM
Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi, Yaşam Kalitesi (Sigara Çalışmaları, Madde Bağımlılığı, Kanser Çalışmaları)	78	42	120
Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı	62+7	38+3	110
Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli Toplumlar	37	34	71
Epidemiyoloji, Biyoistatistik	20	34	54
Geriatri	31	5	36
Çevre Sağlığı	11	20	31
Hemşirelik Bakımı	12	18	30
Bulaşıcı Hastalıklar	15	13	28
Çocuk-Bebek Sağlığı	18	7	25
Klinik Çalışmalar	19	5	24
Toplum Beslenmesi	13	9	22
Sağlık Yönetimi (Hekim-Hemşire Memnuniyet, Profesyonel Yönetim)	12	9	21
Sağlık Ekonomisi (Maliyet Etkinlik, Ülke Sağlık Finansmanı)	7	13	20
Evde Bakım	7	13	20
Bağışıklama	11	7	18
Adölesan Sağlığı	9	4	13
Okul Sağlığı	6	5	11
Ağız ve Diş Sağlığı	4	7	11
Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı	8	2	10
Kalp Hastalıkları	4	4	8

Toplum Ruh Sağlığı	5	2	7
Antropoloji	4	3	7
Veterinerlik (Hayvan Sağlığının Halkın Sağlığına Etkisi Üzerine)	2	3	5
Uluslararası Sağlık, Göç Çalışmaları	4	1	5
Afetler ve Afet Tıbbı	2	1	3
Turist Sağlığı ve Hekimliği	0	2	2
TOPLAM	408	304	712

Tablo 1.'de üretilen Halk Sağlığı konu başlıklı doktora tezlerindeki toplam (712) yüksek rakamın sebebi üretilen doktora tezlerinin aynı anda Halk Sağlığı alt konu başlıklarından pek çoğunu içermesinden kaynaklanmakta idi. Örneğin; kadın sağlığı için üretilen tezin aynı zamanda kadınların bebeklerinin sağlığını da ilgilendirdiğinden bebek sağlığı ana başlığını da içermektedir. Ya da onkoloji kliniklerinde üretilen “Kadınlarda Kanser Tedavi Uygulamalarının Sosyo-Ekonomik Hayatlarına Etkileri” başlıklı bir tezin hem klinik çalışmaları hem de kadın Halk Sağlığı ana konu başlıklarını içermesinden kaynaklanmaktadır. Bulgulara göre kadınlar son 20 yılda erkeklere oranla 2 katından fazla doktora tez çalışması üretmişlerdi (Kadın:336, Erkek:157). Özellikle bu oran artışı son 10 yılda yaşanmıştır. Üretilen tezler Halk Sağlığı konu başlığına göre sıralandığında çalışmalar son 20 yılda daha çok; “Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi, Yaşam Kalitesi, Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı, Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli Toplumlar, Epidemiyoloji, Biyoistatistik, Geriatri” konularını ihtiva etmektedir. Bunun yanında 2. sırada bulunan Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı ile ilgili çalışmalarının sadece 10’u erkek sağlığı (erkeklerin aile planlaması uygulama hakkında ki görüşleri vs.) üzerine yapılmıştır. Geriye kalan tüm çalışmalar kadın sağlığı (aile planlaması ve kadın, üreme sağlığı ve kadın) kapsamında ele alınmıştır. Aynı zamanda Halk Sağlığı konu başlığında üretilmeyen ya da az üretilen konu başlıkları ise; “Kalp Hastalıkları, Toplum Ruh Sağlığı, Antropoloji, Veterinerlik, Uluslararası Sağlık ve Göç Çalışmaları, Afetler ve Afet Tıbbı, Turist Sağlığı ve Hekimliği” konularını ihtiva etmekte idi.

Tablo 2. Üretilmiş Olan Doktora Tezlerinin Üniversiteler Bazında ki Sayısal Verileri

ÜNİVERSİTE	DOKTORA TEZ SAYISI
İstanbul Üniversitesi	62
Ege Üniversitesi	55
Hacettepe Üniversitesi	51
Dokuz Eylül Üniversitesi	44
Ankara Üniversitesi	28
Erciyes Üniversitesi	27
Marmara Üniversitesi	26
Gazi Üniversitesi	24
İnönü Üniversitesi	20
Atatürk Üniversitesi	19
Selçuk Üniversitesi	17
Cumhuriyet Üniversitesi	15
Fırat Üniversitesi, Dicle Üniversitesi	13+13
Uludağ Üniversitesi	8
Çukurova, GATA	7+7
On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Trakya Üniversitesi (5'er)	10
Cerrahpaşa, Orta Doğu Teknik Üniversitesi	4+4
Eskişehir Osmangazi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Anadolu, Akdeniz, Başkent Üniversitesi (3'er)	15
Bezm-i Alem Vakfı, İstanbul Okan, Süleyman Demirel Üniversitesi, Kırıkkale, Sağlık Bilimleri Üniversitesi (2'şer)	10

Mehmet Emin KURT

Kocaeli, Balıkesir, Avrasya, Koç, Bülent Ecevit Üniversitesi, Haliç, Mersin, Celal Bayar, Yeditepe, Hasan Kalyoncu, Çanakkale 18 Mart, İstanbul Medipol, Işık, Afyon Kocatepe (1'er)	14
TOPLAM	493

Tablo 2.' de Halk Sağlığı konu başlıklı doktora tezlerinin ülke üniversitelerinden üretilme oranlarına bakıldığında ilk 5 sırada; İstanbul Üniversitesi (62), Hacettepe üniversitesi (55), Ege Üniversitesi (51), Dokuz Eylül Üniversitesi (44) ve Ankara Üniversitelerinin (28) değişik fakültelerinde (Tıp, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Sağlık Fakültesi, Mimarlık-Mühendislik Fakülteleri vb.) üretilmiştir.

Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının internet ortamında ki Tez Merkezin den yapılan tarama (08.12.2019) sonucunda tüm ülke Tıp fakültelerinden son 20 (01.01.1998-8.12.2019) yılda üretilen Halk Sağlığı konu başlıklı Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri sayısı 650 olarak tespit edilmiştir. Üretilen tezlerin 2019-2009 yılları arası 450'sinin 265'ini kadınlar üretirken, 185'ini erkekler üretmiştir. Geriye kalan 2008-1998 arası 10 yıllık sürede ise 200 tezin 113'ünü kadınlar, 87'sini erkekler üretmiştir. Toplamda Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin %58,2'sini kadınlar üretirken, %41,8'ini erkekler üretmiştir.

Tablo 3. Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin Halk Sağlığı Konu Alt Başlıklarına Göre İncelenmesi

	2019-2009	2008-1998	TOPLAM
Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli Toplumlar	72	16	88
Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı	49+2	31+2	84
Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı (Sağlıklı Yaşam Eğitimleri)	74	8	82
Toplum Beslenmesi	51	21	72
Klinik Çalışmalar (Kalp Hastalıkları + Göz Hastalıkları), Organ Bağıışı, Kanser Çalışmaları	54	4	58
Bağışıklama + Bulaşıcı Hastalıklar	26	22	48
Çevre Sağlığı + Veterinerlik	26+2	16+0	44

Mehmet Emin KURT

Epidemiyoloji, Biyoistatistik	27	13	40
Okul Sağlığı	19	15	34
Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi, Yaşam Kalitesi (Sigara Çalışmaları, Madde Bağımlılığı)	18	8	26
Sağlık Yönetimi	19	7	26
Çocuk Sağlığı + Bebek Sağlığı	15	8	23
Adölesan Sağlığı	12	8	20
Sağlık Ekonomisi	11	5	16
Demografi	8	5	13
Geriatri	9	3	12
Toplum Ruh Sağlığı	7	4	11
Evde Bakım	7	1	8
Halk Sağlığı ve Teknolojik Çalışmalar	6	1	7
İnsan, Kadın ve Çocuk Hakları, Toplumsal Cinsiyet	4	1	5
Uluslararası Sağlık, Göç Çalışmaları	3	1	4
Afetler ve Afet Tıbbı	3	0	3
Ağız ve Diş Sağlığı	3	0	3
Antropoloji	2	0	2
Tıp Ahlakı ve Halk Sağlığı Etiği	0	0	0
Basın ve Halk Sağlığı	0	0	0
Turist Sağlığı ve Hekimliği	0	0	0
TOPLAM	529	200	729

Tablo 3.'de üretilen Halk Sağlığı konu başlıklı tıpta uzmanlık alan tezlerindeki sayısal farklılığın sebebi Tablo 1. de ifade edilen nedenlerden ötürüdür. Yani toplamda üretilen tıpta uzmanlık alan tezlerinin sayısı 650 iken bu tezlerin konu başlıklarına göre dağıtılmasında elde

edilen sayı ise 729 olmuştur. Bulgulara göre kadınlar son 20 yılda erkeklere oranla 2 katına yakın Tıpta Uzmanlık Alan Tez çalışması üretmişlerdi (Kadın:378, Erkek:272). Özellikle bu oran artışı son 10 yılda yaşanmıştır. Üretilen tezler Halk Sağlığı konu başlığına göre sıralandığında çalışmalar son 20 yılda daha çok; “*Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli Toplumlar, Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması + Erkek Sağlığı, Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı (Sağlıklı Yaşam Eğitimleri), Toplum Beslenmesi, Klinik Çalışmalar (Kalp Hastalıkları + Göz Hastalıkları), Organ Bağışı, Kanser Çalışmaları, Bağışıklama + Bulaşıcı Hastalıklar, Çevre Sağlığı + Veterinerlik, Epidemiyoloji, Biyoistatistik*” konularını ihtiva etmektedir. Yine bunun yanında 2. Sırada bulunan Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı ile ilgili çalışmaların son 20 yılda sadece 4’ü erkek sağlığı (erkekler üzerine aile planlaması vs.) üzerine yapılmıştır. Geri kalan tüm çalışmalar kadın sağlığı (aile planlaması ve kadın, üreme sağlığı ve kadın) kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca bulgulara göre pek çok konu başlığında üretilen çalışmalar 10 tezin altında kalmıştır. Bunlar ise: “*Evde Bakım, Halk Sağlığı ve Teknolojik Çalışmalar, İnsan, Kadın ve Çocuk Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Uluslararası Sağlık ve Göç Çalışmaları, Afetler ve Afet Tıbbı, Ağız ve Diş Sağlığı, Antropoloji, Tıp Ahlakı ve Halk Sağlığı Etiği, Basın ve Halk Sağlığı, Turist Sağlığı ve Hekimliği*” konu alt başlıklarıdır.

Tablo 4. Üretilmiş Olan Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin Üniversiteler Bazında ki Sayısal Verileri

ÜNİVERSİTE ADI	TIPTA UZMANLIK TEZ SAYI
Dokuz Eylül Üniversitesi	38
İstanbul Üniversitesi	38
Çukurova Üniversitesi	37
Marmara Üniversitesi	33
Gazi Üniversitesi	31
Hacettepe Üniversitesi	30
Erciyes Üniversitesi	26
Ankara Üniversitesi	24
Pamukkale Üniversitesi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi	23+23
Uludağ Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Dicle Üniversitesi	21+21+21

Mehmet Emin KURT

Trakya Üniversitesi	19
Adnan Menderes Üniversitesi	17
GATA, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	16+16
Süleyman Demirel Üniversitesi	15
Celal Bayar Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Düzce Üniversitesi	14+14+14
Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi	12+12
İnönü Üniversitesi	11
Kocaeli Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi	10+10
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi	9+9+9
Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi	7+7
Sakarya Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi	6+6
Necmettin Erbakan, Mustafa Kemal, Kırıkkale Üniversiteleri	15 (5'er)
Mersin Üniversitesi	4
Cerrahpaşa, Abant İzzet Baysal, Bezm-i Alem Vakıf, Harran Üniversitesi	12 (3'er)
Zonguldak Karaelmas, İzmir Kâtip Çelebi, Tokat Gaziosmanpaşa, Erzincan, Manisa Celal Bayar Üniversiteleri	12 (2'şer)
Adıyaman, İstanbul medeniyet, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Muğla Sıtkı Koçman, Tokat, Başkent, Çanakkale 18 Mart, Recep Tayyip Erdoğan Üniversiteleri	8 (1'er)
TOPLAM	650

Tablo 4.' de Halk Sağlığı konu başlıklı Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin ülke üniversitelerinden üretilme oranlarına bakıldığında ilk 5 sırada; İstanbul Üniversitesi (38), Dokuz Eylül Üniversitesi (38), Çukurova Üniversitesi (37), Marmara Üniversitesi (33) Gazi Üniversitesi (31) bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Cinsiyet açısından çalışmamız ele alındığında Halk Sağlığı konu başlıklı doktora tez çalışmalarının %68,2'si ile Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin %58,2'sinin kadınlar tarafından üretildiği, tüm tez türleri açısından ise kadınların erkeklere oranla tezlerin yaklaşık 4'te 3'üne sahip oldukları (%62,5) tespit edilmiştir. Ülkemizde İş sağlığı ve güvenliği üzerine yapılan bir çalışmada Türkiye'de yapılan lisansüstü tez çalışmalarının %44,5'inin kadınlar tarafından üretildiği tespit edilmiştir (6). Bizim çalışmamızda ise üreten kısmın büyük çoğunluğunun kadın bilim insanları olduğu tespit edilmiştir. Farklı bir bakış açısı ile yapılan bir çalışmada Türkiye'de ki sağlık sektöründeki yönetici cinsiyetinin %23-45 arasında kadın olmasına rağmen bizim çalışmamızda üretenler kadın bilim adamlarıdır (7). Yani başka bir ifade ile politik anlamda sağlıkta karar alıcı mercilerde erkek istihdamı söz konusudur, üreten kadın iken karar alıcı erkektir gibi bir sonuca varabiliriz.

Halk Sağlığı konu başlıklı son 20 yılda üretilen Doktora Tezleri sayısı 493 olarak tespit edilmiş olup, üretilen doktora tezlerinin 278'i 2019-2009 yılları arası iken geriye kalan 2008-1998 arası 10 yıllık sürede ise 215 doktora tezi üretilmiştir. Halk Sağlığı konu başlıklı tez üretimi son 10 yılda artış göstermiştir. Tarama tarihleri dışında bile yani 09 Aralık 2019 ile 30 Aralık 2019 arasında bile yılın son doktora tezlerinin sisteme eklendiği tespit edilmiş olup hesaplama dahil edilmemiştir. Halk Sağlığı konu başlığı denince akla sadece ülke Tıp Fakültelerinde bulunan Halk Sağlığı Anabilim Dallarında üretilen tezler gelmemelidir. Bu Anabilim Dalları yanında mühendislikten veterinerliğe, dış fakültelerinden sağlık fakültelerine kadar pek çok farklı alandan üretilen tezler, kendi alan konu başlıkları yanında Halk Sağlığı konu başlıkları olarak ta girilebilmektedir. Dolayısı ile Halk Sağlığı kavramının önemi tezlerin üretildiği farklı bilim dalları itibari ile de kendisini göstermektedir. Örneğin YÖK Tez de yapılan tarama sonucunda Halk Sağlığı konu başlıklı Halk Sağlığı ABD' ların da üretilen doktora tezleri 257 olarak tespit edilmiştir (4). Yani bir başka ifade ile sadece Halk Sağlığı ABD' ların da üretilen tez 257 iken geri kalan çoğunluğu tıp dışı alanlardan 236 tez üretilmiştir. Bu sayısal yakınlık Halk Sağlığının diğer tüm alanlar da geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Pek çok farklı alandan üretilen (dış, veterinerlik, ziraat, mühendislik, sağlık fakülteleri vb.) Halk Sağlığı konu başlıklı doktora tezlerinin ana Halk Sağlığı konu alt başlıklarına göre incelenmesinde tezler daha çok; *“Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi, Yaşam Kalitesi, Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması+ Erkek Sağlığı, Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli Toplumlar, Epidemiyoloji, Biyoistatistik”* konularını ihtiva etmektedir. Geriye kalan önemli konu başlıklarında ise tez üretimi düşük kalmaktadır. Örnek olarak

bunlardan ikisi Sağlık Yönetimi ve Sağlık Ekonomisi alt başlıkları iken bu iki başlık tüm sıralamanın 12. ve 13. sıralarında yer alabilmiştir. Sağlık Yönetimi alt başlık alanında daha çok içerik olarak hekim-hemşire-hasta memnuniyeti ile profesyonel Sağlık Yönetimi konularında tezler üretildiği, Sağlık Ekonomisi alanında ise maliyet-etkinlik ile ülke sağlık finansmanı gibi konular işlenmiştir. Sağlık Yönetimi alanında toplamda 21 tez üretilirken, Sağlık Ekonomisi alanında 20 tez üretilmiştir. Yani Halk Sağlığı konu başlıklı üretilen doktora tezlerinin ancak %8,9'u Sağlık Yönetimi ve Sağlık Ekonomisi alanındandır. Dolayısı ile halkın sağlığını daha iyi yönetme amacı taşıyan Halk Sağlıkçı' lığının halk sağlığının diğer konuları yanında hiç üretilmeyen veya az üretilen alanlarda da (*Adölesan Sağlığı, Okul Sağlığı, Ağız ve Diş Sağlığı Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı, Kalp Hastalıkları, Toplum Ruh Sağlığı, Antropoloji, Uluslararası Sağlık, Göç Çalışmaları Afetler ve Afet Tıbbı, Turist Sağlığı ve Hekimliği*) daha fazla çalışma üretilmelidir. Bu durum Halk Sağlığı konu başlıklı diğer bilim alanlarından gelen tezlere rağmen üretilmelerini gerekli kılmaktadır. Zira her zaman aynı konular üzerine üretilen tezler bir mezarda ki kemiklerin başka bir mezara konulmasından öteye geçmeyecektir (9).

Doktora tezlerinin üniversitelere göre kıyaslanmasında ilk 10 sırada; İstanbul, Ege, Hacettepe, Dokuz Eylül, Ankara, Erciyes, Marmara, Gazi, İnönü, Atatürk üniversiteleri yer alırken ürettikleri tez sayıları tüm üniversitelerde üretilen tez sayılarının %72,2'sini kapsadığı tespit edilmiştir. Üniversite sayısı 45 iken her 4 tezden 3' ünün ilk 10 üniversite tarafından üretildiği tespit edilmiştir. Sağlık Yönetimi alanında yapılan bir çalışmada lisansüstü eğitimi veren üniversitelerden Sağlık Yönetimi alanında üretilen tezler sırası ile; Ankara, Gazi, Hacettepe, Marmara, İstanbul, Dokuz Eylül üniversitelerinde göreceli olarak belirli bir istikrar içinde yapıldığı görülmektedir (8). Halk Sağlığı konu başlığı ile Sağlık Yönetimi alanında üretilen tezler paralel olarak aynı üniversitelerden çıkmaktadır.

Halk Sağlığı konu başlıklı son 20 yılda üretilen Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri sayısı 650 olarak tespit edilmiş olup, üretilen tezlerin 450'si 2019-2009 yılları arası iken geriye kalan 2008-1998 arası 10 yıllık sürede ise 200 doktora tezi üretilmiştir. Halk Sağlığı konu başlıklı tez üretimi son 10 yılda ilk 10 yıla oranla 2 kat artış göstermiştir. Bu artışın sebebi de Tıp fakültelerinde artan Halk Sağlığı Anabilim Dallarının mevcudiyeti gösterilebilir. Tarama tarihleri dışında bile yani 09 Aralık 2019 ile 30 Aralık 2019 arasında bile yılın son Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin sisteme eklendiği tespit edilmiş olup hesaplamaya dahil edilmemiştir. Halk Sağlığı konu başlıklı Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin ana Halk Sağlığı konu alt başlıklarına göre incelenmesinde tezler daha çok; "*Ergonomi-İş Sağlığı ve Güvenliği, Kazalar ve Güvenli*

Toplumlar, Kadın Sağlığı-Üreme Sağlığı-Aile Planlaması + Erkek Sağlığı, Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı (Sağlıklı Yaşam Eğitimleri), Toplum Beslenmesi, Klinik Çalışmalar (Kalp Hastalıkları + Göz Hastalıkları), Organ Bağışı, Kansere Çalışmaları, Bağışıklama + Bulaşıcı Hastalıklar, Çevre Sağlığı + Veterinerlik, Epidemiyoloji, Biyoistatistik” konularını ihtiva etmektedir. Geriye kalan önemli konu başlıkları olan; “*Uluslararası Sağlık, Göç Çalışmaları, Toplum Ruh Sağlığı, İnsan, Kadın ve Çocuk Hakları, Toplumsal Cinsiyet, Afetler ve Afet Tıbbı, Tıp Ahlakı ve Halk Sağlığı Etiği, Ağız ve Diş Sağlığı, Halk Sağlığı ve Teknolojik Çalışmalar, Basın ve Halk Sağlığı vb.*” pek çok konu başlıklarında ise neredeyse hiç çalışma üretilmemiştir. Örneğin YÖK Tez de yapılan tarama sonucunda halk sağlığı konu başlıklı Halk Sağlığı ABD’ ların da üretilen tıpta uzmanlık tezleri 617 olarak tespit edilmiştir (4). Yani bir başka ifade ile sadece Halk Sağlığı ABD’ ların da üretilen Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri sayısı 617 iken geri kalan tıp klinik alanlarından 33 tez üretilmiştir. Aynı örnek üzerinden gidecek olur isek olarak Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin Halk Sağlığı konu alt başlıklarına göre incelenmesinde Sağlık Yönetimi ve Sağlık Ekonomisi alt başlıkları ancak tüm sıralamanın 11. ve 14. sıralarında yer alabilmiştir. Ortaya konan tabloya göre üretilen Sağlık Yönetimi ve Sağlık Ekonomisi tezleri tüm Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri içerisinde ancak %6,5’de kalmıştır.

Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerini üreten üniversitelere göre kıyaslanmasında ilk 10 sırada; Dokuz Eylül, İstanbul, Çukurova, Marmara, Gazi, Hacettepe, On Dokuz Mayıs, Pamukkale, Erciyes, Ankara üniversiteleri yer alırken ürettikleri tez sayıları tüm üniversitelerde üretilen tez sayılarının %46,62’sini kapsadığı tespit edilmiştir. Üniversite sayısı 54 iken her 2 tezdten biri 10 üniversitede üretilmiştir. Doktora tezleri gibi tıpta uzmanlık alan tezleri de paralel oranlarda aynı üniversitelerden üretilmiştir. Ancak Tıpta Uzmanlık Alan Tezleri diğer üniversitelerde de yeterli sayılarda üretilmiştir.

Aynı örneklilik üzerinden gidilecek olur isek; Halk Sağlığı konu başlıklı olarak doktora (**493**) ve Tıpta Uzmanlık Alan Tezlerinin (**650**) Sağlık Yönetimi konu başlıkları açısından incelenmesinde yeterince Sağlık Yönetimi tezinin üretilmediği tespit edilmiş olup her iki alandan üretilen tez oranı %7,3’te kalmıştır.

Elde edilen sonuçlar ve öneriler sırası ile şu şekilde ifade edilebilir:

1. Halk Sağlığı çalışmalarının büyük bir çoğunluğunun kadın bilim insanları tarafından üretildiği tespit edilmiş olup ülkenin sağlık politika ve planlamalarında karar alıcı mercilerde kadın bilim insanlarına da yer verilmelidir.

2. Çalışmada elde edilen sonuçlar sayesinde Halk Sağlığı çalışmalarının alan itibari ile hangi Halk Sağlığı alt konularını ihtiva ettikleri belirlenmiş oldu, bu sayede ileride gerek Halk Sağlığı uzmanları gerekse de diğer bilim insanları tarafından yapılacak olan Halk Sağlığı çalışmalarının daha çok hangi konular üzerine yapılması gerektiği ortaya konulmuş oldu.
3. Çalışma sayesinde üretilen tezlerin büyük çoğunluğunun ülkenin ilk 10 üniversitesi tarafından üretildiği tespit edilmiş oldu, bu sayede diğer üniversitelerin doktora ve Tıpta Uzmanlık Alanlarına yönelik kontenjan sayılarını arttırmaları beklenmektedir.
4. Çalışma sayesinde Tıp Fakültesi Halk Sağlığı ABD' ları dışında çok farklı alanlardan çok farklı çalışmalarında olduğu tespit edilmiş oldu dolayısı ile çalışma sayesinde halk sağlığının pek çok alanı ilgilendirdiği tespit edilmiş oldu.
5. En önemli önerimiz ise tıp dışı alandan üretilen tez sayısının fazlalığı, halk sağlığının diğer tüm alanlar da geçerliliğe sahip olduğunu ve ayrı bir ders olarak diğer tüm alanların müfredatlarına girmesi gerektiği şeklinde önerilebilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Öztekin Z., Üner S., Eren N., Halk Sağlığı Kavramı ve Gelişmesi (2012), Halk Sağlığı Temel Bilgiler I. Cilt: Ed. Güler Ç., Akın L. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s.11-12, Ankara.
2. <https://hasuder.org.tr/wp-content/uploads/Temel-Sa%C4%9Fl%C4%B1k-Hizmetleri-1978-2018.pdf>.
3. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/konEkle.jsp>.
4. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
5. Öztekin Z., Üner S., Eren N., Halk Sağlığı Kavramı ve Gelişmesi (2012), Halk Sağlığı Temel Bilgiler I. Cilt: Ed. Güler Ç., Akın L. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 2, Ankara.
6. Ulutaşdemir N., Tuna H., Ertürk İ., (2019), İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10(1), s. 32-41.
7. Kutlu G., Akbulut Y., "Sağlık Sektöründe Kadın Yöneticiler Üzerine Bir Değerlendirme" Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı İnsan ve Toplum Bilimleri IBAD-2016, 19-22 Mayıs, Madrid-İspanya.
8. Gül İ., Yeşiltaş A., Keklik B. (2015), Sağlık Yönetimi Lisansüstü Programlarında Yapılan Tezlerin Profili, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:7, Sayı:13, s.231-244.

9. http://sagens.erciyes.edu.tr/Kilavuz/tez_kilavuz.pdf